

לה

טבילה במקוה חמה

אור ליום ג' וארא כ"ח טבת תש"ל

שלום וברכה. המכתב נתקבל בזמנו. מה שבקשת לפרש לך מה שכתבתי בברית עולם (עמוד 100 בסוף דיני רחיצה בשבת) נכון שקצרנו שם.

הנה לענין איסור רחיצה בחמין לכאורה פשוט דאפילו הם פחות משיעור יד סולדת נמי אסור ולא הוזכר יד סולדת רק לענין איסור בישול, אבל ברחיצה אין הדרך לרחוץ במים שהיד סולדת וא"כ כשאסרו רחיצה בחמין אסרו גם בפחות מיד סולדת, ועיקר הטעם של הגזירה שייך גם באין היד סולדת בו [וכ"ה בחי' הרשב"א בשבת דף מ"ב א' שאין דרך רחיצה בחמין שהי"ס"ב ומה דמשמע מהת"י שם ד"ה אבל, שהיו רגילין לחמם הרבה לרחיצה עוד יותר משתי צ"ל לפי שהי' רגילין לשאוב מים מאמבטי ומערבבין במים צונגין]. אמנם המ"ב בסימן שכ"ו סק"ו מביא בשם הח"א להתיר בפורשין. וע"ז הגיה שם בשה"צ סק"ח בצע"ק מסעיף ד' דמוכת שם דגם בפורשין אסור ומסיים דבשעת הדחק יש לסמוך על הקרבן נתנאל דבטבילה אין גזירת מרחצאות.

ואני עוד צריך לפרש שיחתי כדי להבין דברים הקצרים שכתבנו שם בברית עולם דלכאורה צ"ע למה השה"צ כתב וצע"ק הלא כן מפורש בסעיף ד' דגם פורשין אסור (וזה ע"פ פי' הר"מ בסוגיא).

אמנם יש שני מיני פורשין, במלאכת בישול שהמלאכה היא דוקא בי"ס"ב או בפחות מזה בכלל פורשין, וגזירת מרחצאות פורשין זה בכלל הגזירה. אבל יש עוד סוג פורשין שהוא רק להפיג הצינה וזה מותר לכתחילה לכל הדעות שאינו בכלל חמין כלל.

והנה ביו"ד סימן קצ"ז סעיף ב' בס"ט וח"צ סימן י"א ובפ"ת שם כולם הדגישו לענין טבילת אשה בליל שבת שרק בפורשין כשיעור הפגת צינתן מותר, ואם חם יותר משיעור זה הוא בכלל חמין שאסור. [ואפשר דמש"כ הח"א פורשין כוונתו כדי הפגת צינתן וצ"ע]. אבל מכיון שהבלנין ע"פ רוב הם לא שומעין להמורים ועושים יותר מכדי שיעור הפגת צינה, [ומה נענה דגם הנר"ב במד"ת אר"ח סימן כ"ד כתב שאין הבלנין נוהגין ומעלים עין מזה דמוטב וכו' עיי"ש]. ומכיון שהצורך למקוה בשבת הוא אצלו שעת הדחק אפשר לסמוך על הק"ג שכתב שאין גזירת מרחצאות בטבילה (כמובא בשה"צ) אף שהשה"צ לא היקל אלא בצירוף אולי פורשין מותר סמכתי על תשובת אבני נור סימן תקכ"ו וז"ל אך אם באמת אין צריך טבילה רק משום דאיתא בכתבים שיטבול שחרית שנית בזה אין להתיר לכתחילה [וזה כבה"ל המובא בברית עולם] אך אין למחות הנהוג היתר גם בזה רק כל זה שלא לישב במקוה רק לטבול תיכף בכניסתו ולצאת מיד אך לישב שם מחויב למחות מי שבידו למחות עכ"ל. עכשיו אפשר מש"כ בברית עולם (בסעיף י"ד): „ואפילו וכו' רק פורשין יש להחמיר" היינו יותר מחמימות הרוק פחות מיד סולדת, והיינו לרחיצת כל הגוף. „ומ"מ יש להתיר בפורשין לענין טבילה לאנשים ולנשים" כלומר פורשין פחות מי"ס"ב וכנ"ל בצירוף הטעם של הק"ג ובצירוף האומרים שגם לענין רחיצה לא הוי חמין פחות מי"ס"ב. [ומש"כ בכוונת המ"ב בשם הח"א אינו ברור עיין בהערה]. ואח"כ כתבתי: ובשעת הדחק וכו' היינו אפי' בחמין ממש, לסמוך על הק"ג והאבני נור [וע"ז ציינתי „שעה"צ וצ"ע" כי הוא מיקל רק בצירוף דאולי זה

לא חמין * ולמעשה יש להקל בזה בשעת הדחק. ומה שכתבתי בסוגריים ושיעור פושרין היא חמימות מעט מאד וכו' הערה זו היא שלא במקומו וז"ל דזה מותר לכתחילה.

ובשבת קל"ד לענין רחיצת מילה עיי"ש ברא"ש סוף סימן ב' כתב וז"ל ומה שכתב רב אלפס וכו' אע"פ שאסרו רחיצה כל גופו בחמין שהוחמו אפילו בע"ש לצורך המילה שרי עכ"ל. והרי חמין שהיס"ב כריסו של תינוק נכוית בו, ומוכרח דאפי' בפחות משיעור יס"ב יש איסור רחיצה וצ"ל דגם הנו"ב לא קאמר אלא דלא נאמר דקצת יותר משיעור חמימות הרוק הוי בכלל חמין, אלא חמין מקרי כמו שדרך לרחוץ בהם שהגוף מרגיש חמימות אבל מאן מפסי לקבוע מה שיעור החמימות.

והנה ה' בח"ל מנהגים שונים בקשר לחמימות המקוה, וזכורני שהי' רגילים לחמם המקוה ע"י א"י ועברו על אמירה לא"י שבות ועשו המקוה חם מאוד ולפעמים גם היס"ב, וכבר נמצאו בספרים כמה לימודי זכות אמנם כשמאספים כל הלימודי זכות בתשובה אחת [כמו שראיתי לאחד ממחברי של זמנינו] ובא למסקנא שדבר זה מותר בלא פקפוק זה תמוה ומתמיה וגורם להקל בדבר שנקראין ע"ז עבריינא. [ומש"כ דהנו"ב כתב דמותר מדינא, המעיין בנו"ב יראה דליתא וכמו שהבין הפ"ת ביור"ד].

וברור ופשוט שהבא לשאול האידך לנהוג ולהנהיג במקום חדש, או במקום שישמעו לנו אינו מורין לו כדינא דגמרא לחמם מע"ש [וח"ו להתיר ע"י א"י אפי' בקבלנות כיון שצריך לחמם בשבת] כשיעור פושרין של חמימות הרוק או קרוב לזה קצת שהגוף מרגיש איזה חמימות, ולטבילת נשים בודאי זה מספיק [דע"פ רוב הם מפחדים לטבול במקוה חמה] ומש"כ הנו"ב שלא שומעים לו כפי הנראה זה בגלל שרצו שישאר חם לטבילת אנשים בשבת בבוקר *.

* מה שכתבתי שהיתר פושרין הוא רק כדי שתפוג צינתן אף שכן כתבו מפורש כמה פוסקים אבל זה לא דבר מוסכם דבנודע ביהודה שם דחה ראיות הרב השואל שכתב שאפילו פושרין לא יהיו המים רק שתפוג צינתן ומסיק: ולדעתי מעולם לא נאסר רחיצה בפושרין רק בחמין, ואף שמדברי התו' בשבת מ' ע"ב בדיה מפני שמפשיר וכו' משמע קצת דגם בפושרין אסור, נלע"ד דהתם ביושב ומתחמם כנגד המדורה ושם אסרו אפילו בפושרין דדומה כרוחץ בחמין עכ"ל.

אבל צ"ע דאיוה שיעור אנו נותנים לפושרין שהרי אין דרך האדם להתרחץ בחמין שהיס"ב וע"כ שגם בסחות מזה בכלל חמין, ושור' כן בחי' הרשבי"א שבת דף מ"ב באר"ה נותן וז"ל שהרי משכחת לה בנותן מים מרובין כדי להפשירן שהרי אין אדם רוחץ במים חמין שהוא מסלד בהן עכ"ל. ומ"מ מש"כ בפנים בכוונת הח"א דפושרין ר"ל כדי שתפוג צינתן וכאילו שזה כוונת השעה"צ לכתב רצ"ק, מלשון המ"ב והשעה"צ משמע דס"ל דפושרין הוא בסחות מיס"ב כמו גבי ביסול וכהנוב"י הנ"ל ומש"כ רצ"ק מסתמא כוונתו כמוש"כ הנוב"ח הנ"ל אבל צ"ע כמוש"כ בפנים. ולמעשה לא סמך המ"ב רק בצירוף הי"א דבטבילה אין גזירת מרחצאות.

ונראה פשוט דכיון דפושרים מפורש ביור"ד סימן ל"ו וסימן קפ"ח ס"ד דשיעור חימום כמו מים שנשאבו ועמדו בבית שחום הבית מחממתן, ורמ"א כתב וסתם פושרין אינן חמין יותר מחמימות הרוק, וכן כתב הש"ך בסי' ל"ו סק"ז, ובס' קפ"ח ס"ק י"ד מדגיש ומביא מהריטב"א דבכ"מ שנוכח בש"ס פושרים היינו לחמימות הרוק, א"כ גם בענינינו פשוט הוא דזה שיעורו ונראה דזה השיעור של כדי שתפוג צינתן. ולכוונה זו הוספנו בברית עולם שם: ושיעור פושרין היא חמימות מעט מאד עד שתגוף מרגיש קצת קרירות. [ועי' בס' תהלה לדוד מה שהאריך בזה והניח בצ"ע ומה שמביא מהגר"ז אבל פושרין של ע"ש ודאי שרי דתא אפי' מי הנהר בקיץ נקרא פושרין או בחורף שעמדו קצת בבית נראה כוונתו דלפי' אין זה נכנס בגדר חמין כלל ובחנם הגיה דבריו בצ"ע, ואין רא' מהראשונים לגבי ביסול